

DAVRANIŞ-1

-**Uyarı:** İç ya da dış ortamda meydana gelen ve canlıda tepki oluşturabilecek fiziksel, kimyasal ve biyolojik değişikliklerdir.
-Dış faktörler: Sıcak, soğuk, ışık, ses, kimyasal maddeler, yer çekimi gibi...

-İç faktörler: Açlık, susuzluk, ağrı gibi ....

-**Tepki:** Uyarının etkisine bağlı olarak farklı şekillerde gerçekleşen ve bu uyarılara karşı ilgili kas ve bezlerle oluşturulan cevaptır. www.biyolojiportali.com

-**Davranış:** Organizmanın çevreden gelen uyarılara karşı gösterdiği tepkiler bütünüdür.

- **Etoloji:** Davranışları inceleyen bilim dalına denir.

- **Davranış, uyarı ve tepkinin bir sonucu olarak ortaya çıkar.**

- **Örnekler:**

1. Besin kokusu uyarı; Besin kokusunu alan köpeğin tükürük salgısının artması fizyolojik bir tepkidir. Bu tepkiyle birlikte kasların hareketi sonucu köpeğin besini bulmaya çalışması ise bir davranıştır.

2. Sıcaklık uyarı, Terleme vücudun aşırı ısınmasını önleyen ve homeostasiyi sağlayan fizyolojik bir tepkidir. Terlediğimizde üzerimizdeki kalın giysileri çıkarmak, daha serin bir yer aramak ya da ılık duş almak ise davranıştır.

3. Yılan gören bir insanın adrenalin salgısı artması, buna bağlı olarak kan basıncının, kandaki glikoz miktarının yükselmesi, fizyolojik bir tepki; kişinin çığlık atması ve irkilmesi ise bir davranıştır.

-Hayvansal davranışların ortaya çıkmasında hem kalıtsal hem de çevresel faktörler etkilidir.

-**Davranış;** doğuştan gelen davranış, öğrenilmiş davranış ve sosyal davranış olmak üzere üçe ayrılır.

DAVRANIŞ

1. Doğuştan gelen davranışlar	2. Öğrenilmiş davranışlar	3. Sosyal davranışlar
a. Refleks b. İç güdü	a. Alışma b. Şartlanma c. Basılanma d. İzleyerek öğrenme e. Kavrama	a. İş birliğine dayalı davranışlar b. Çatışma ve baskınlık davranışları c. Hayvanlarda yurt savunması

1. DOĞUŞTAN GELEN DAVRANIŞLAR

-**Özellikleri:**

- Doğuştan itibaren yapılan öğrenilmemiş davranışlardır.

-Kalıtsaldır, nesilden nesle aktarılırlar.

-Çevrenin etkisi çok azdır.

-Öğrenme yoluyla değiştirilemezler. Hep aynı şekilde gerçekleştirilirler.

Güzel bir örnek: İnsanlarda doğuştan davranış şekilleri vardır. Görme ve işitme engelli doğan insanlarda bu durum izlenebilir. Bu şekildeki çocukların mimikleri, sağlıklı çocukların gülüş ve ağlayışına benzer. Bu yüz ifadelerinin öğrenilmesi imkânsız ise nasıl olur da böyle bir benzerlik söz konusudur?

-**Bir başka örnek,** yeni doğmuş bebeğin havuza konulduğunda yüzebiliyor olmasıdır. Ama bu özellik ileriki yıllarda yitirilmektedir.

-Doğuştan gelen davranışlar, refleksler ve içgüdüler olarak iki grupta incelenir:

a. Refleksler

-Hayvanlarda belirli uyarılara karşı oluşan ani ve değişmez tepkilerdir. Sinir sistemine sahip olan bütün canlılarda refleksler görülür.

Reflekslerin bazıları doğuştan geldiği hâlde bazıları da öğrenme ile sonradan kazanılabilir.

-**Doğuştan olan bazı refleks örnekleri:**

-Asit damlatılan kurbağanın ayağını çekmesi

-Yeni doğan bir bebeğin annesini emmesi

-Yumurtadan yeni çıkan balıkların yüzmesi

-Diz kapağının hemen altına vurulması ile dizin ileri fırlaması

-Öksürme, hapşırma, göz kapağının kırılması

-Köpeği gören kedinin kuyruk tüylerinin dikleşmesi

-Sıcak bir cisme dokunulduğunda elin hızla çekilmesi

-**Öğrenme ile sonradan kazanılan bazı refleks örnekleri:**

-Limon yiyen birini görünce ağzın sulanması

-Sıcaktan sakınma

b. İçgüdüler

Her canlı varlığın kendi türüne özgü olan, doğuştan gelen, öğrenilmemiş davranışlarına iç güdü denir.

-**Farklı canlılara ait bazı içgüdüsel davranış örnekleri;**

-Bal arısının bal yapması,

-Örümceğin ağını örmesi,

-Kırlangıcın yuva yapması,

-Kuşların göç modeli, (mesela "V" şeklinde)

Araştırmalar pek çok göçmen kuşun güneşi ya da yıldızları kılavuz olarak yollarını bulduklarını göstermiştir. Bazı göçmen kuş ve balıkların ise dünyanın manyetik alanını algılayarak göç ettikleri düşünülmektedir.

-Arıların iletişim dansı

-Yumurtadan çıkan deniz kaplumbağası yavrularının denize doğru yüzmesi

-Mayıs böceği larvalarının ışıktan kaçması ancak erginlerin ışığa doğru hareket etmesi de birer içgüdü davranışdır.

-Kedinin fareyi gördüğünde yakalamaya çalışması içgüdüsel bir davranıştır.

-**İçgüdüsel davranışların şekli türe özgüdür.** Yani içgüdüsel davranışına bakılarak hayvanın hangi türden olduğu saptanabilir.

-Örneğin; leylek uçarken yerde tavşan gördüğünde bir tepki vermez ama kartal uçarken tavşan gördüğünde onu yakalayacak bir davranışta bulunur.

-**İçgüdüsel davranışlar öğrenme ile değişebilir.**

-Örneğin evde yetiştirilip, özel besinlerle beslenmeyi öğrenen kedinin, fareyle karşılaştığında fareyi yakalayıp yeme yerine onunla oynamaya çalıştığı gözlenmiştir.

Refleks ile içgüdü arasındaki farklar:

REFLEKS	İÇGÜDÜ
Türe özgü değildir. Birçok türde aynı şekilde görülebilir.	Türe özgüdür. Sadece belli bir türde, ya da bir türün belli grubunda görülebilir.
Ani ve basittir. Çoğunlukla bir ya da birkaç kasın harekete geçmesiyle davranış gerçekleşir.	Karmaşıktır. Çok sayıda davranışın arka arkaya gelmesiyle oluştuğu için, bir ya da birkaç kas hareketiyle açıklanamaz.
Uyarıcısı belirgindir. Belli bir uyarıcısı vardır ve bu uyarıcı çoğunlukla alenen gözlenebilir.	Belli bir uyarıcı yoktur. İçgüdüyle ortaya çıkartan uyarıcı tam olarak kestirilemez.
Bazı refleksler ertelenebilir. Göz kırpması, nefes alma gibi refleksif davranışları erteleyebiliriz. (Dikkat: Ertelenebilir, ancak engellenemez. Sonunda mutlaka göz kırılır, nefes alınır.)	Ertelenemez. Örümcek, yumurtasından çıkınca ağ yapar, kuş uçuşma zamanı gelince uçar, arı uygun olgunluğa erişince bal yapar. www.biyolojiportali.com

Ortak Özellikler:

- Doğuştan getirilir ya da potansiyel olarak doğuştan vardır.
- Bazıları sonradan ortaya çıkar.
- Engellenemez.